

УДК 311: 579.63

Касянчук В.В., доктор ветеринарних наук, ©
професор, (E-mail: vkasianchuk@yandex.ru)
Сумський національний аграрний університет
Бергілевич О.М., кандидат ветеринарних наук,
старший науковий співробітник, (E-mail: bergilevich@ukr.net)
Інститут ветеринарної медицини УААН, м. Київ
Козловська М.В., експерт ПГО «ІРАР», м. Київ
Бергілевич О.О., провідний лікар Регіональної лабораторії
ветеринарної медицини, (E-mail: bergilevich@ukr.net) м. Суми
Марченко А.М. головний спеціаліст управління ветеринарної
медицини Білоцерківського району Київської області

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА БЕЗПЕЧНОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ЯК ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

В статті розкривається сутність та шляхи використання статистичної оцінки в державному управлінні мікробіологічними ризиками та в оцінці безпечності харчових продуктів. Її впровадження сприяє виконанню основних принципів міжнародного харчового законодавства: своєчасне інформування споживачів та відслідковування всього харчового ланцюга. Статистична оцінка в галузі безпечності харчових продуктів також впливає на формування забезпечення здорового харчування населення держави, її національно - економічну стратегію та на міжнародну торгівлю.

Ключові слова: статистична оцінка, безпечність харчових продуктів.

Вступ. Український аграрний бізнес проходить період адаптації до цивілізованого маркетингу, до його законів та нової системи взаємовідношень, як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках. Для того, щоб нарощувати темпи розвитку аграрного виробництва, та для успішного подолання зовнішніх викликів необхідно виробляти якісну та безпечну продовольчу сировину та харчові продукти. Оскільки тільки якісна та безпечна для споживачів продукція має перспективу щодо її конукреноспроможності. Ринкові ризики та конкуренція вимагає нових підходів до організації та управління виробництвом, засобів підвищення якості, безпечності та екологічності продукції.

Директива ЄС №178/2002 Європейського Парламенту та Ради, яка є основою європейського харчового законодавства та формулює принципи і процедури продовольчої безпечності, а також запроваджує нові підходи щодо відкритості, прозорості щодо інформування суспільства відповідно до харчових ризиків. Основна мета продовольчого закону (Директива ЄС №178/2002) Євросоюзу захист як здоров'я так і інтересів споживачів харчових продуктів: всі харчові продукти, які пропонуються для продовольчого ринку повинні бути

якісні та безпечні і не повинні прямо чи опосередковано наносити шкоду здоров'ю людини.

На даний час дуже актуальним питанням для країн, що прагнуть вступу до ЄС є запровадження принципів міжнародного харчового законодавства і особливо в питаннях, що стосуються управління ризиками в харчовому ланцюзі. Без впровадження процедури управління ризиками, система забезпечення безпечності харчових продуктів в державі буде вважатись невідповідною до сучасних вимог ЄС.

Процес управління харчовими ризиками покладається на відповідні офіційні державні органи. Важливу роль в цьому процесі має відіграти забезпечення наукової підтримки національного законодавства, забезпечення методичною базою щодо інтерпретації основних положень міжнародного законодавства в галузі безпечності харчових продуктів і, в тому числі, використання статистичних даних в державному управлінні ризиками.

Для забезпечення статистичної оцінки якості та безпечності харчових продуктів в країнах ЄС та СОТ існує велика кількість методологічних довідників та наукових праць, а також програма статистичної діяльності в цій галузі і процедури щодо щорічної її реалізації.

Для організації збору статистичних даних по безпечності харчових продуктів, необхідно скорегувати формат національної статистики стосовно харчових продуктів. Вимогами Єврокомісії передбачено, що країна від якої передбачається надходження статистичних даних щодо харчових продуктів повинна засвідчити відповідність методології отримання інформації міжнародним стандартам, а також вказати шляхи та методи її реалізації. Для підтвердження відповідності статистичної методології, національний орган з статистики повинен представити Комісії методологічні програми. Методологічні програми рецензуються відповідною робочою групою Єврокомісії щоб впевнитись в об'єктивному оцінюванні та якості національних статистичних даних. На жаль, в нашій країні ні методологічно ні законодавчо цей процес не забезпечено.

Метою даної статті було розробка теоретичного підґрунтя для запровадження в Україні нового методичного підходу для вдосконалення національного законодавства в галузі якості та безпечності харчових продуктів і зокрема запровадження статистичного обліку.

Матеріали і методи. Методичною основою даної статті слугували: сучасне міжнародне харчове законодавство та законодавство по статистиці, нормативно - правові акти, а також власний практичний досвід авторів даної статті в розробці вітчизняної нормативно-правової бази з якості та безпечності харчових продуктів.

Результати досліджень. Відповідно до Угоди про санітарні та фітосанітарні бар'єри торгівлі (SPS-угода) в країнах, що прагнуть до міжнародної торгівлі, необхідно передбачити заходи для наукової оцінки ризику, тобто запровадити процедури комплексу досліджень для встановлення ступені небезпечності для здоров'я людини від певних харчових продуктів чи інгредієнтів. Оцінка ризику стосується тварин та рослин, сировини, готових харчових продуктів, виробничих процесів і методів виробництва продукції

тощо. Оцінка ризику проводиться вченими шляхом лабораторних випробувань продукції, що визначена як потенційний ризик. На основі проведення оцінки ризику офіційні державні органи здійснюють управління ризиком (вводять обмеження щодо імпорту чи експорту харчових продуктів, припинення виробництва чи вилучення з обігу тощо). У разі встановлення що певний харчовий продукт може нанести ризик для здоров'я споживачів органи влади повинні оперативного повідомити про це населення. Процедура інформування населення формується з різних джерел, в тому числі вагомий внесок в цей процес повинна вносити статистика. Статистичні дані від інших джерел інформації відрізняються більшою об'єктивністю, обґрунтованістю та комплексним підходом.

На даний час законодавство України та нормативні документи не містять умов та механізмів, які б гарантували прийняття заходів SPS прийнятих на основі надійного та об'єктивного оцінювання ризику для здоров'я людини.

В країнах ЄС та СОТ існує звід нормативно - регуляторних актів щодо здійснення статистичного обліку в галузі безпеки харчових продуктів. Виконання вимог цих нормативних документів дає змогу своєчасно виявляти сильні та слабкі місця при виробництві харчових продуктів на всьому харчовому ланцюзі від ферми до столу. Статистичний аналіз сприяє виконанню основних принципів міжнародного харчового законодавства: своєчасне інформування споживачів та відслідковування всього харчового ланцюга. Статистична звітність в галузі безпеки харчових продуктів також впливає на формування національної економічної стратегії держави та на міжнародну торгівлю.

Аграрна статистика забезпечує інформацію, що дає можливість оцінювати внесок сільського господарства в економіку держави, концентрує увагу уряду та громадян на динаміці створення добробуту країни щоб, підвищувати економічне стабільне зростання.

Статистичний аналіз є основою системи управління якістю та безпекою харчових продуктів. Прозорість інформування заключається в широкому та відкритому обговоренні статистичних даних щодо якості та безпеки харчових продуктів та наданню інформації та консультацій споживачам.

В Україні не проводиться централізованого аналізування даних з статистики якості та безпеки харчових продуктів, що можна розцінити як недолік в системі керування цим процесом. Це пояснюється тим, що національним законодавством ще не передбачено проведення збору офіційної статистичної інформації про показники безпеки харчових продуктів. Офіційно проводиться статистичний аналіз якості продовольчої сировини та харчових продуктів по невеликому переліку показників, тому інформація, яка подається до органів статистики щодо якості харчових продуктів не повна і не задовольняє споживачів.

Відповідно до вимог ЄС національний орган з статистики повинен надіслати до Євро комісії детальний опис методів збору та аналізування отриманих статистичних даних. Ці повідомлення повинні включати деталі відбору проб, джерела отримання даних, методи оцінки якості аналізу

статистичної інформації. Євро комісія ретельно вивчає методологію та дає їй відповідний аналіз на підставі консультування з експертами та робочими групами з статистики. Національні офіційні спеціалісти з статистики для надання даних міжнародного рівня повинні використовувати рецензовану методологію статистичних обстежень, щоб підтверджувати відповідність національних систем для збирання та аналізування статистичних даних.

Згідно до загальноприйнятої міжнародної методології статистики необхідно використовувати дані, які отримані надійними методами. Отримані дані повинні бути репрезентивними, тобто результати дослідження проб повинні об'єктивно представляти певну партію продукту. Методологія статистики базується на принципах надійності, незалежності, прозорості, своєчасності, професійній неупередженості, узгодженості, гласності та статистичної конфіденційності стосовно використання певних даних та підзвітності суспільству. Країни, що прагнуть до вступу в Європейське економічне співтовариство, повинні засвідчити відповідність міжнародним стандартам по методам статистики, та надавати Євро комісії статистику, виконану гармонізованою методологією.

Згідно до вимог європейських директив статистика безпечності харчових продуктів поділяється на окремі модулі. По кожному модулю повинна бути розроблена методологія та план міжнародного співробітництва.

Модуль 1. Статистика безпечності для споживачів харчових продуктів. Модуль базується на Директиві ЄС 178/2002 (Європейський Продовольчий Закон), в якій визначні основоположні правила, норми та керівні принципи щодо забезпечення безпечності харчових продуктів.

Модуль 2. Статистика контролю та моніторингу безпечності харчових продуктів. Модуль визнає пріоритетну сферу, що містить положення про статистику контролю та моніторингової діяльності. Він включає наступні сегменти: контроль кормів та харчових продуктів; контроль небезпечних хімічних залишків, пестицидів, залишків ветеринарних препаратів, мікроорганізми, зоонозні захворювання тварин, інші контаміанти, а також благополуччя тварини.

Модуль 3. Статистика споживання харчових продуктів різного рівня якості та безпечності. Модуль передбачає досягнення двох основних завдань: використання аналізу ризику для забезпечення безпечності харчових продуктів; перевіряння виконання програми про здорове харчування.

Модуль 4. Статистика продуктів з особливим маркуванням (включно органічне виробництво) включає наступні сектори: органічне виробництво та землеробство; захист місцевості походження та захист географічного походження, генетично модифіковані продукти.

Висновки:

1. Необхідно гармонізувати вітчизняне національне харчове законодавство стосовно статистики безпечності харчових продуктів до сучасних вимог ЄС та СОТ, щоб перетворити його в ефективний та дієздатний важіль впливу на пріоритетність здорового харчування населення, на підвищення рівня конкурентоспроможності харчових продуктів на внутрішньому та міжнародному рівнях.

2. Міжнародні регуляторні акти в галузі статистики визначають перелік статистичних даних з безпечності харчових продуктів, які необхідні для надання у відповідні міжнародні організації для підтвердження державою дотримання вимог ЄС чи СОТ щодо здорового та безпечного харчування населення.

3. Для забезпечення задовільного рівня надійності та об'єктивності статистичних даних в галузі безпечності молочних продуктів та щоб вони були репрезентивними для об'єкту обстеження, необхідно розробити ряд доповнень до харчового законодавства та методичні розробки для належного забезпечення безпечності харчових продуктів.

Література

1. Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety.

2. Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS), all Member States' statistics transmitted to the Commission which are broken down by territorial units should use the NUTS classification. Consequently, in order to establish comparable regional statistics, the territorial units should be defined in accordance with the NUTS classification.

Summary

Kasianchuk V.V. doctor of Vet. Sciences, Professor Sumy NAU,
Bergilevych O.M., candidate of Vet. Sciences, Institute of veterinary medicine of Ukraine Academy of Agrarian science

Kozlovska M.V. expert, Kyiv, **Bergilevich O. O.** vet. doctor Sumy Regional laboratory of veterinary medicine, **Marchenko A.M.**, Chief specialist of veterinary medicine Belotserkovsky district of Kyiv region

THE STATISTICAL EVALUATION OF FOOD SAFETY AS AN INTEGRATED APPROACH TO THE HEALTH OF THE POPULATION

In the article presents the essence and the ways using of statistical evaluation in the public administration microbiological risks assessment of food safety. Its introduction promotes implementation of the basic principles of international food legislation: timely consumer information and tracking the whole food chain. The statistical evaluation in the field of food safety will also affect the formation of nutrition of the population, its national and economical strategy and international trade.

Key words: statistical evaluation, food safety

Стаття надійшла до редакції 5.04.2010